

**ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА В 2000-2005 рр.**

Вивчення етнокультурних коренів та культурно-побутової самобутності народу (як власного, так і чужих), механізмів та закономірностей її формування, співвідношення специфічних та загальних рис в етнічній культурі неможливе без об'єктивного дослідження минулого України, починаючи від тих часів, які становлять предмет дослідження археології та стародавньої історії. Адже територія України винятково багата на старожитності різних епох і народів, вона завжди була зручною для проживання. Археологічні пам'ятки відображають тут неперервний ланцюг розвитку, починаючи від найдавніших часів.

Археологічна наука у Львові має давні європейські традиції, започатковані ще в другій половині XIX ст. До її становлення та розвитку причетні вітчизняні та іноземні вчені. Серед відомих львівських археологів кінця XIX-30-х років XX ст. треба назвати І. Шараневича, В. Карповича, Л. Чачковського, Я. Пастернака, М. Смішка, В. Демитрикевича, І. Коперницького, К. Гадачека, Т. Сулімського. Вагомий внесок у розвиток археологічної науки в Галичині зробив М. Грушевський, беручи активну участь у розкопках низки визначних історичних пам'яток. До війни у Львові опубліковано велику кількість важливих наукових праць про археологічні дослідження в Галичі, Пліснеську, Луговому (Чехах), Висоцьку, Неслухові, Верхній Липиці та ін. Осередками археологічного вивчення краю було Наукове товариство імені Т. Шевченка та дві кафедри археології Львівського університету. В післявоєнний час на базі Інституту суспільних наук АН України та кафедри археології Львівського державного університету сформувалися археологічні осередки, в яких працювали відомі спеціалісти-археологи М. Смішко, І. Свешніков, О. Черниш, В. Ауліх, В. Баран, М. Пелешишин та багато ін. Результатом досліджень стали фундаментальні наукові видання в зазначеній галузі.

У роки комуністичного тоталітарного режиму археологія в Україні зазнавала штучних обмежень, унаслідок чого суттєво відстала у розвитку від досягнень світової науки. Однак сьогодні Львів (поряд з Києвом, Одесою, Харковом) є одним з провідних центрів розвитку археологічної науки в Україні. Крім науково-дослідних інституцій академічного та культурно-просвітницького плану, археологічну науку культивують і в стінах Львівського національного університету імені Івана Франка. Зокрема, при Львівському національному університеті діє один з найкращих у вузах України археологічний музей, створений 1967 р. Його колекції поповнюються завдяки проведенню щорічних археологічних експедицій викладачами історичного факультету.

З метою поліпшення науково-пошукової роботи в галузі археології з ініціативи ректора Львівського національного університету імені Івана Франка проф. І. О. Вакарчука 20 вересня 2000 р. створено Інститут археології.

Головними завданнями Інституту визначено організацію та здійснення фундаментальних досліджень у галузі археології на теренах західних областей України. Інститут

опрацювання археологічних знахідок, обліковано фондові колекції археологічних матеріалів, отриманих університетськими експедиціями за останні 30 років, сформовано спеціалізовану бібліотеку, куди ввійшли монографії, щорічники, збірники статей і журнали, видані в Україні та в країнах Центрально-Східної Європи.

У приміщенні Інституту обладнано навчальну аудиторію для занять студентів зі спеціальності "археологія".

Детальна інформація про Інститут є на Web-сторінці університету (<http://www.franko.lviv.ua>).

Редколегія

Повісленні в I-на початку II тисячоліття н. е." Над темою працювали також викладачі кафедри археології, античності та середньовіччя (тепер кафедра археології та історії стародавнього світу) Володимир Баран та Деонізій Козак.

На засадах виконання планових тем працівники Інституту опублікували понад два десятки статей та дві колективні монографії.

У березні 2001 р. Інститут археології спільно з кафедрою археології, античності та середньовіччя і Археологічним музеєм провів у Львові-Яворові Міжнародну археологічну конференцію "Етногенез та рання історія слов'ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть". Метою форуму було відродження традицій археологічної науки у Львівському університеті, закладеної ще в середині XIX ст. На пленарних та секційних засіданнях розглядали два блоки проблем: концепції і теорії етногенезу та ранньої історії слов'ян, в яких окреслені нові підходи у викристалізації слов'янського ядра в поліетнічних культурах першої половини I тисячоліття н. е., міжетнічні взаємодії, заселення слов'янами різних територій Центральної, Південної та Східної Європи; соціально-економічні, політичні, духовні й державотворчі процеси, що відбувалися в слов'янських спільнотах протягом другої половини I та на початку II тисячоліття н. е. За підсумками роботи конференції опубліковано збірник матеріалів ("Етногенез та рання історія слов'ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть". Львів, 2001. 293 а). У роботі взяли участь В. Баран, Д. Козак, І. Винокур, Р. Терпиловський, Б. Магомедов, Я. Баран, В. Петрашенко, М. Филипчук, О. Осаульчук, Т. Милян, П. Довгань, Н. Стеблій, Р. Чайка, Я. Онишук (Україна), В. Седов (Росія), Л. Галушка (Чехія), А. Коковські (Польща), М. Тельнов (Молдова) та інші провідні спеціалісти з країн Центральної та Південно-Східної Європи.

У вересні 2002 р. на базі Львівського національного університету імені Івана Франка спільно з Інститутом археології Національної академії наук України та Інститутом прото- і ранньої історії Віденського університету (Австрія) за сприяння посольства України в Австрії та Українсько-австрійського бюро кооперації в галузі науки, освіти та культури проведено міжнародну конференцію "Нові технології в археології". Її головною метою було оприлюднення новацій у галузі теорії та методики археологічних пошуків. Наукові розробки, запропоновані фахівцями України (В. Баран, Д. Козак, Н. Гаврилюк, М. Тимченко, Г. Пашкевич, К. Бунятян, Д. Недопако, А. Томашевський, О. Козак, О. Сминтина, М. Филипчук, О. Осаульчук, Т. Милян, П. Довгань, Н. Стеблій, Р. Чайка, Н. Войцешук), Австрії (Ф. Дайм, Б. Чех, Г. Шаррер, Б. Бюллер), Чехії (І. Плейнерова), Словенії (А. Плетерський), Росії (Д. Коробов), засвідчили поступову трансформацію науки від допоміжної до окремої історичної дисципліни з притаманними лише їй методами досліджень. Підсумком роботи конференції стала публікація матеріалів.

Головними об'єктами досліджень Інституту сьогодні є ранньосередньовічні городища Пліснесько, Буськ, Підгородище, Старий Збараж; селища Ріпнів-П, III, які одночасно з вивченням інших пам'яток дають змогу висвітлювати складні етнокультурні та державотворчі процеси I - початку II тисячоліття н. е.

За короткий час зусиллями працівників Інституту створено необхідну матеріально-технічну базу: обладнано керамічну та хімічну лабораторії для камерального

спрямовує свої зусилля на вирішення таких важливих для нас проблем, як етногенез слов'ян і становлення державотворчих процесів в Українському Прикарпатті в другій половині першого тисячоліття нашої ери. Особливе місце в його наукових планах посідають питання ранньослов'янської археології та археології Києворуської доби.

Інститут очолює Михайло Филипчук, кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та стародавньої історії, спеціаліст у галузі археології слов'ян, автор та співавтор близько 50 публікацій. Постійним працівником Інституту з часу його створення є молодший науковий співробітник Петро Довгань, спеціаліст з археології Київської Русі, автор та співавтор близько 40 публікацій. Працівник Інституту, кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та історії стародавнього світу Наталія Білас - автор понад 10 наукових публікацій, спеціаліст у галузі пізньосередньовічної археології.

З 2001 р. з Інститутом тісно співпрацює Наталія Стеблій - науковий працівник археологічного музею Львівського національного університету, автор понад 10 наукових праць, яка спеціалізується в галузі ранньослов'янської археології.

Науковими консультантами Інституту є Володимир Баран - член-кореспондент НАНУ, доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту археології НАНУ, та Деонізій Козак - доктор історичних наук, заступник директора Інституту археології НАНУ, завідувач відділу слов'янської археології Інституту археології НАНУ.

Наявний науковий потенціал Інституту в співпраці з іншими установами дає змогу вирішувати такі проблеми: етнокультурні та державотворчі процеси в I-на початку II тисячоліття н. е. в Українському Прикарпатті, походження та становлення ранньосередньовічних міст у західноукраїнському регіоні, етногенез слов'ян, етногенез, рання історія та міграційні процеси слов'ян у середині I тисячоліття н. е. та ін. Співпраця Інституту ґрунтується на укладених Угодах про наукову співпрацю на 2001-2005 рр. у галузі первісної і ранньосередньовічної археології з Інститутом археології НАН України, Інститутом археології Словенської академії наук та мистецтв (м. Любляна), Інститутом карпатознавства Ужгородського національного університету, Буською гімназією ім. Є. Петрушевича, Львівською академією мистецтв та іншими навчальними та науково-дослідними центрами.

Інститут археології Львівського національного університету бере участь у міжнародних проектах. Спільно із Інститутом археології Словенської академії наук та мистецтв (м. Любляна) протягом 2003-2004 рр. виконано тему "Взаємозв'язки між Словенією та Україною в ранньому середньовіччі", в якій, крім історичних узагальнень, розроблено нові підходи у систематизації пам'яток середини I тисячоліття н. е. у Центральній та Центрально-Східній Європі. За результатами дослідження підготовлено розширений каталог ранньосередньовічних слов'янських пам'яток у західному регіоні України та на території Словенії, а також створено комп'ютерну тест-програму баз даних.

Інститут тісно співпрацює з історичним факультетом університету, працівники інституту постійно готують студентів для участі в міжнародних студентських конференціях.

Протягом 2001-2003 рр. Інститут завершив виконання планової теми "Етнокультурні та державотворчі процеси у Верхньому Подністрів'ї, Західному Побужжі та